

ÎNCĂ O PRIVIRE

Florin GALIȘ

Distanța dintre joc și joacă

Richard al II-lea este în viziunea lui Mănușiu regele ludicului, iar Regina sa traduce în imagine încarnată această dimensiune a vertijului întruchipat de Richard. Mișcarea mută a mâinilor ce se zbat într-o înnebunitoare străpungere a limitelor de orice fel se regăsește în aceleași brațe ce se clatină frânte de zbaterea agonică a unei regine care încetează să mai fie ceea ce a fost odată. Maiestății puterii de odinioară îi corespunde acum maiestatea puterii pierdute. Așa cum Richard nu mai este Richard, tot așa nici Regina nu mai este regină, ci o siluetă a cărei singură putere de reacție se traduce prin zvâcnirea dureroasă a unor aripi în-frânte, aidoma unei păsări răpuse de glonț.

Regele este văzut drept directorul unei companii teatrale. Magistrul ludicului în deplina sa maiestate nu are nevoie de cuvinte pentru a coordona jocul. Lui Richard îi sunt de ajuns gesturile, simple bătăi din palme, spre a stăpâni firesc și nestingherit o lume întregă: Curtea sa și adevărata-i regat, căci Anglia sa este ilustrată la început de saltimbanci și bufoni. Actorii în regatul lui Richard sunt dăruiți cu un singur har: ușurătatea. Aceasta este redată regizoral prin cel dintâi accesoriu scenic: pana. Prin această minimă înzestrare, regizorul dezvăluie totul fără echivoc și susținând estetic o lămuritoare judecată. Acolo unde

domnește ludicul, atitudinea supremă este ușurătatea, imponderabilitatea. Metafora este perfect alcătuită și-și comunică imediat și tranșant spectatorului încărcătura semantică: lipsa oricărei gravitații – căci, cum altfel ar putea fi văzută gravitația ce ar împinge, atât de aproape de pământ, ființe ce nu încetează să zboare, să se ridice pentru a fi cât mai înalte. Lipsa gravitației este dublată de lipsa logosului. Fără cuvinte se împlinește dimensiunea ludică în regatul lui Richard, regat mut și ca atare magic.

Primele cuvinte ce se rostesc în spectacol ne închid lumea perfectă a pantomimei, azvârlindu-ne într-o alta în care atât gravitate cât și gravitație există și-și vor face simțită prezența până spre finalul spectacolului. Dinamica acestui proces este conținută într-o gradare remarcabilă pentru că este aproape imperceptibilă. Ai uneori senzația că același joc de la început a rămas nealterat, însă celălalt joc, cel condiționat de cuvânt și nu de gest, calcă în picioare iluzia spectatorului și nevoia acestuia de iluzie, pentru a da frâu liber unei lumi ce are o nevoie vitală să-și afigure (zgomotos) forța. Duelul, surghiunirea, moartea, războiul și crima sunt clipele de viață în care să (mai) zbori devine un impuls indus, un demers forțat și aproape neverosimil.

Cel care cu atâta artă își conduce actorii orchestrând jocul-joacă perpetuă, acum – mânat de un resort interior nefast – schimbă joaca într-un nou joc, de această dată serios. În noul joc nu numai că nu sunt de prisos, ci tocmai prin puterea lor de fascinație cuvintele își dispută coroana și tronul Angliei.

Sângele devine un cod, iar efectul pe care acesta îl produce se traduce textual într-o imagine coplesitoare: o întregă lume ce reacționează în fața unei pânze vopsite cu sânge. Acolo, pe cea pânză, nu este doar Curtea ușuratică, nepăsătoare și cinică a lui

Richard, ci întreaga umanitate reflectată în și de către istorie.

Spectacolul lui Mihai Mănușiu ne oferă o privire pătrunzătoare, însă nu îndeajuns de imună la atrocitățile ce i se înfățișează pe dinaintea ochilor. Astfel înțeleg eu efectul de întunecare treptată a scenei la sfârșitul fiecărei secvențe din spectacol. Ochiul tulburat și îngrozit al spectatorului este dilatat și mărit pe scenă unde întunericul se va lăsa la finalul unor cumplite fragmente de trăire asemenea unei pleoape ce vine să ferească la timp ochiul pe care îl adăpostește și-l apără. În același fel spotul intens de lumină în care acționează personajele este înlocuit în cele din urmă de o muțenie cufundată în întuneric.

Lumina din finalul spectacolului este o altfel de lumină: cea în care Richard își trăiește cumplita trezire, cea în care zărește silueta amenințătoare a celui care-l va ucide. În fața acestor pași călcând apăsător, înainte de a înfăptui crima, cad – pentru ultima oară nu istovite de dans, ci răpuse definitiv – umbrele reînviolate, acoperite de praf și uitare ale unei lumi pierdute, ale acelei împărății lipsite de gravitație și de gravitate.

În aceeași lumină stranie, Regina (care nu mai e regină) își azvârle bezmetic aripile ciuntite împotriva unor leșuri lipsite de-acum de orice strălucire: își descoperă bufonul și regele și pornește agonizând în muțenie spre un întuneric ce nu are nimic comun cu zborul.

De ce în *Richard III* nu există muzică, iar în *Richard II* ea este omniprezentă? Pentru că Richard II este regele ludicului absolut, în vreme ce Richard III este regele unui ludic convertit în vânatoare. Vârtejul din *Richard II* care impune prezența muzicii, pe când tirania din *Richard III* este rece și tăioasă: în ea se scrâșnește și se luptă.

Richard II evoluează într-o dinamică a desprinderii de putere, în vreme ce Richard III într-o dinamică a agățării de ea.